

УДК 332.33: 502.3(477)

**ІНСТИТУЦІЙНІ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ
РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ
ДОСЛІДНИХ ПОЛІВ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ УСТАНОВ І
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ**

Ракша О.М., аспірант першого року навчання, спеціальність 051 «Економіка»,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ
Науковий керівник: Євсюков Т. О., д.е.н., професор

Питання раціонального використання та охорони земель дослідних полів науково-дослідних установ і навчальних закладів вирізняється особливою актуальністю. Насамперед вона зумовлена, зростаючою соціально-економічною й екологічною роллю особливо цінних земель (далі – ОЦЗ), оскільки вони є осередками збереження природного біорізноманіття, носієм національної духовності, гарантом продовольчої безпеки, тобто – найціннішою частиною земельного фонду. У складі ОЦЗ важливу нішу займають – землі дослідних полів науково-дослідних установ і навчальних закладів як такі, що виступають об'єктами наукових досліджень у довгостроковій перспективі, пропаганди передового досвіду і втілення в життя найновіших наукових розробок. Поряд з тим, у питаннях раціонального використання та охорони такої категорії ОЦЗ існує низка невирішених питань, зумовлених спектром нормативно-правових, організаційних, еколого-економічних, інформаційних та інших проблем. Виняткової актуальності зазначені проблеми набувають у зв'язку з урізноманітненням загроз для розвитку людської цивілізації, що зумовлено швидкими темпами зростання чисельності населення на планеті, змінами клімату, загостренням проблем екологічної та продовольчої безпеки внаслідок військових конфліктів тощо. У цьому контексті потребують переосмислення й обґрунтування інституційні та нормативно-правові засади раціонального використання та охорони земель дослідних полів науково-дослідних установ і навчальних закладів, виходячи із змін загроз.

Головною метою нашого дослідження постало питання обґрунтування інституційних передумов і нормативно-правових засад раціонального використання та охорони земель науково-дослідних установ і навчальних закладів. Аналізуючи та синтезуючи наявні загрози і законодавчі ініціативи, у даній публікації ми прагнемо окреслити теоретичні засади, на яких будуть вибудовані зобов'язання землекористувачів щодо охорони і раціонального використання цих земель.

Перш за все, дослідження базується на всебічному розумінні поняття «землі дослідних полів науково-дослідних установ і навчальних закладів». З одного боку, цей термін, що позначає одну з категорій ОЦЗ, бере свій початок у визнанні цих територій як життєво важливих просторів для експериментальних досліджень, інновацій і розвитку сільськогосподарських досліджень, а з іншого – у земельному законодавстві наявні прогалини щодо законодавчого визначення поняття «дослідне поле» і, власне, змісту цього поняття.

Переходячи до суті нашого дослідження, ми заглибимося в зміст поняття та сутність раціонального використання та охорони цих земель. Важливо встановити чітке розуміння раціонального використання, наголошуючи на тонкому балансі між використанням цих земель для дослідницьких цілей і забезпеченням їхньої екологічної стійкості.

Потрібно підкреслити, що відповідно до ст. 150 Земельного кодексу України землі дослідних полів науково-дослідних установ і навчальних закладів відносяться до ОЦЗ, незалежно від ґрунтового покриття. Водночас, чинним законодавством передбачено, що зміна цільового призначення ОЦЗ і земельних лісових ділянок з метою їх використання для цілей, не пов'язаних із веденням лісового господарства, допускається виключно у разі: розміщення на них об'єктів загальнодержавного значення, доріг, ліній електропередачі та електронних комунікаційних мереж, трубопроводів, осушувальних і зрошувальних каналів, геодезичних пунктів, житла, об'єктів соціально-культурного призначення, об'єктів, пов'язаних з видобуванням корисних копалин, нафтових і газових свердловин та виробничих споруд, пов'язаних з їх експлуатацією (ст. 20 Земельного кодексу України).

Поміж тим, Закон України «Про освіту» (ст. 80) визначає, що до майна закладів освіти та установ, організацій, підприємств системи освіти належать:

нерухоме та рухоме майно, включаючи будівлі, споруди, земельні ділянки, комунікації, обладнання, транспортні засоби, службове житло тощо; майнові права, включаючи майнові права інтелектуальної власності на об'єкти права інтелектуальної власності, зокрема інформаційні системи, об'єкти авторського права та/або суміжних прав; інші активи, передбачені законодавством.

Таким чином, законодавець визначив, що майно закладів освіти та установ, організацій, підприємств системи освіти належить їм на правах, визначених законодавством. При цьому порядок, умови та форми набуття закладами освіти прав на землю визначаються Земельним кодексом України.

Поряд з тим, відповідно до ст. 70 Закону України «Про вищу освіту» матеріально-технічна база закладів вищої освіти включає будівлі, споруди, землю, комунікації, обладнання, транспортні засоби, службове житло та інші матеріальні цінності. Під визначення «навчальні заклади» потрапляють сільські

професійно-технічні училища та загальноосвітні школи, а надані їм земельні ділянки також належать до ОЦЗ. Земельним законодавством не передбачено спеціальних норм щодо використання визначеними суб'єктами земель сільськогосподарського призначення. Віднесення зазначених земель до ОЦЗ зумовлено соціально-важливими цілями, для яких вони надані, а саме пропагування передового досвіду ведення сільського господарства.

Важливо наголосити, що законодавчого визначення поняття «дослідне поле» у чинному законодавстві не міститься. Також відсутня класифікація і порядок віднесення таких «земель», «земельних ділянок» до дослідних полів. Не встановлено за якими критеріями відносити ті чи інші землі або ж земельні ділянки до дослідних полів. Виходячи з цього, не можна стверджувати, що всі земельні ділянки науково-дослідних установ і навчальних закладів відносяться до ОЦЗ, оскільки статтею 150 встановлено, що виключно землі дослідних полів науково-дослідних установ і навчальних закладів відносяться до таких.

Таким чином, дослідні поля науково-дослідних установ і навчальних закладів відіграють важливу роль у розвитку науки, технологій, сільськогосподарського виробництва. Вони є місцем наукових досліджень, експериментів і впровадження новітніх рішень, що сприяють підвищенню продуктивності та сталому розвитку. Раціональне використання, охорона дослідних полів і подальше інвестування у них відкривають шлях до нових можливостей та досягнень у науці і технологіях.

Список використаної літератури

1. Земельний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>.
2. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
3. Закон України «Про вищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
4. Євсюков Т. О. Класифікація та екобезпечне використання особливо цінних земель : монографія. Київ-Львів, 2015. 451с.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

**ЗБІРКА НАУКОВИХ ПРАЦЬ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ МОЛОДИХ
ВЧЕНИХ, СТУДЕНТІВ ТА АСПІРАНТІВ
ЗЕМЛЕУСТРІЙ І ТОПОГРАФІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА
ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ І ЗМІНИ КЛІМАТУ"**

**7 - 8 березня 2024 р.
м. Київ, Україна**

УДК 332.3:528.4:551.583 «364» «366»

Друкується за рішенням Вченої ради факультету землевпорядкування Національного університету біоресурсів і природокористування України, протокол № 8 від 19 квітня 2024 року

Рецензенти:

Євсюков Т.О. – доктор економічних наук, професор;

Кошель А.О. – доктор економічних наук, доцент;

Мединська Н.В. – доктор економічних наук, доцент.

Землеустрій і топографічна діяльність в умовах війни та післявоєнного відновлення і зміни клімату (GEOPOINT - 2024). Збірка наукових праць Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених, студентів та аспірантів (м. Київ, 7-10 березня 2024 р.) / За науковою редакцією проф. Ковальчука І.П. К.: Вид. центр НУБІП, 2024. 223 с.

У збірці наукових праць подаються результати досліджень, присвячених ролі землевпорядкування і топографо-геодезичних та картографічних вишукувань у вирішенні проблем відбудови пошкоджених і зруйнованих російськими військами в період неоголошеної України війни поселень, об'єктів інфраструктури, сільськогосподарських і лісогосподарських угідь, гідротехнічних, енергетичних, водогосподарських та промислових споруд, природозаповідних, історико-культурних та інших складових навколишнього середовища України. Також висвітлюються питання, пов'язані з дослідженням впливу змін клімату на стан і використання земельних та водних ресурсів.

Для фахівців у сфері геодезії, картографії та землеустрою, екологів, географів, працівників аграрного сектору, природоохоронних установ, органів місцевого самоврядування.

За зміст публікацій, достовірність викладених наукових фактів відповідальність несуть автори.

Відповідальний за макетування і друк: доц. **Бутенко Є.В.**

I

S

B

N

©Колектив авторів

© Національний університет біоресурсів і природокористування України, 2024